

İLAHLIK DAVASI GÜDEN ZALİM BİR HÜKÜMDARIN HİKÂYESİ: HAZÂ HİKÂYET-İ ŞEDDÂD BİN
‘ÂD
THE STORY OF A CRUEL EMPEROR FOSTERING GODDESHOOD APPEAL: HAZÂ HİKÂYET-İ
ŞEDDÂD BİN ‘ÂD

Yusuf ATASEVEN*

Onur AYKAÇ**

Öz

Tasavvuf edebiyatında daha çok *Kitâb-ı Kırk Sual* adıyla yer eden eserler, Hz. Peygamber’in 40 suale verdiği cevapları içermektedir. Âlemlerin yaratılması, melekler, peygamberler, çeşitli mucizeler, kıyamet günü tasvirleri vs. bu türden eserlerde bir tahkiye havası içinde sunulmaktadır. Çalışmamıza malzeme teşkil eden ve Milli Kütüphane’de “06 Mil Yz A 8096” arşiv numarasıyla kayıtlı bulunan yazma, 40 soru kitaplarında da anlatılan Şeddâd bin ‘Âd adlı zalim bir hükümdarın hikâyesini içermektedir. Şeddâd; bu dünyada ilahlık iddiasında bulunmuş, kudretini göstermek için kendi cennetini inşa ettirmiş, bu asiliği yüzünden Allah tarafından yanındakilerle beraber helak edilmiştir.

Bu çalışmada Şeddâd’ın ibretlik hikâyesi bugünün okurlarıyla yeniden buluşturulacak, 40 soru kitaplarında da yer alan bu hikâyenin bilinen en uzun varyantı gün yüzüne çıkarılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Hz. Peygamber, Şeddâd bin ‘Âd, ilahlık.

Abstract

The literary works in Sufi literature, mostly named as *Kitâb-ı Kırk Sual*, include the answers of Prophet Muhammed gave to the 40 question. Creation of the universes, angels, prophets, various miracles, imageries of Day of reckoning, etc., are presented in a narrative style in these kind of works. The manuscript that is account for our work and reserved in National Library with the archive number “06 Mil Yz A 8096”, contains the story of a cruel emperor named as Şeddâd bin ‘Âd, that is told in also 40 question books. Şeddâd, advanced the claim that he was goddess of this world, constructed his own paradise to show his power, was perished with the people around him because of his this rebellion.

In this work, Şeddâd’s sorry state is re-met with today’s readers, the declared longest version of this story which is included in 40 question books will be brought to light.

Keywords: Sufism, Prophet Muhammed, Şeddâd bin ‘Âd, goddesshood.

1. Giriş

Tasavvuf, kısaca “İslam mistisizmi” olarak bilinen ve her şeyi “tek varlık” anlayışıyla açıklayan (Albayrak, 2010, 513) dinî-felsefi bir akımdır. Bu öğretinin temel kaynakları arasında *Kur’an-ı Kerim*, hadis ve sünnet yer almakta; tasavvufun ilk rehberi olarak Hz. Peygamber kabul edilmektedir. Tasavvuf yoluna giren kişi, *Kur’an-ı Kerim*’de anlatılan ve en mükemmel hali Hz. Peygamber’in hayatında görülen türden bir yaşam sürebilmek için uğraşmakta; zorlu manevi yolculuğu tamamlayıp insan-ı kâmil olmaya çalışmaktadır (Cebecioğlu, 2009, 634). Hz. Peygamber’in mutasavvıfların ilk kılavuzu olması, zaman içinde Hz. Peygamber’i konu alan veya onun sohbetlerini işleyen çok sayıda dinî muhtevalı anlatının yazılmasına kapı aralamıştır. Tahkiyeye dayalı bu eserlerde ayetlerden de iktibaslar yapılması, söz konusu eserlerin halk nezdindeki tesirini artırmıştır. Bu yolla, hem tasavvufun güvenilir ana kaynakları günümüze kadar taşınmış hem de halkın en ağır dinî meseleleri bir anlatı havası içinde keyifle öğrenmeleri sağlanmıştır. Edebiyatımızda *Kitâb-ı Kırk Sual* adıyla yazılan eserler, bu tür anlatılara örnek gösterilebilir.

Kitâb-ı Kırk Sual adını taşıyan eserlerin olay örgüleri birbirine çok benzemektedir. Yemen ve Medine’de bulunan Yahudiler, insanların akın akın Müslüman olduklarını görünce meseleyi istişare etmek için büyük Yahudi âlimlerinden Abdullah bin Selam’a müracaat ederler. Mekke’de Muhammed adlı bir peygamber çıktığını ve herkesi İslam’a davet ettiğini söyleyip Muhammed’e dair *Tevrat*’ta bir bilgi bulunup bulunmadığını sorarlar. Abdullah bin Selam, *Tevrat*’ta Muhammed isminde bir peygamberden söz edildiğini ve onun dininin hak din olduğunu söyler. Bunun üzerine Yahudiler eski dinî kaynakları tarayıp kendi

* Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ysfataseven@kmu.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, onuraykac@kmu.edu.tr

âlimlerinin cevap vermekte zorlandıkları 40 soru bulurlar ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanına gelerek bunları cevaplayabilirse İslam'a geçeceklerini söylerler. Bir bakıma onun peygamberliğini sınamak isterler. O esnada Cebrail, Hz. Peygamber'in gözüne görünür ve Yahudilerin bütün sorularının cevabını ona öğretmek için Allah tarafından gönderildiğini söyler. Cebrail'in gelişi, Hz. Peygamber'i iyice rahatlatır. Ardından Yahudiler sorularını sormaya başlarlar; Hz. Peygamber de hepsini layığıyla cevaplar. Duydukları karşısında hayli tatmin olan Yahudiler, hemen Müslüman olurlar. Bu ana şahitlik ederek soruları ve cevapları dinleyen ashab da olup biteni bir yazıya aktarır (Mevlana Firaki, 1993, 11-15).

Hz. Peygamber'in ağzından yazılan ve dinî meselelere dair 40 sorunun cevaplarını içeren kitapların en meşhuru, Mevlana Firaki'nin kaleme aldığıdır (Mevlana Firaki, 1993). Bir Mevlevî olan Firaki'nin *Kırk Soru* adlı eseri âlemlerin yaratılmasından başlayıp meleklerden, peygamberlerden, çeşitli mucizelerden bahis açtıktan sonra kıyamet gününün tasviriyle son bulmaktadır. Anlatılanları desteklemek için eserde çeşitli ayetlerden iktibasların yapıldığı, Allah'a ve gelmiş geçmiş peygamberlere dua edildiği de görülmektedir.

Çalışmamıza konu olan yazma, Millî Kütüphane'de "06 Mil Yz A 8096" arşiv numarasıyla ve "Risâle-i Es'ile ve Ecvibe mine'l-İmân" adıyla kayıtlı olup yukarıda bahsi geçen *Kitâb-ı Kırk Soru* adlı eserlerle aynı olay örgüsüne sahiptir. Lakin içinde kırk değil sadece iki soru ve cevabı bulunmaktadır. Yazarı, bütün soruların cevaplarını yazmak mümkün olmadığını için içlerinden sadece ikisini yadigâr olarak aldığını belirtmektedir. Bunlardan biri, dört kez ölüp Allah tarafından diriltiren Cercis Peygamber hakkındaki sorudur. Bu sorunun yer aldığı bölüm, daha önce Yusuf Ataseven tarafından yayımlanmıştır (Ataseven, 2017). Diğer soru ise, bu çalışmada metni yer alan ve ilahlık davası güderek kendi cennetini yaptıran Şeddâd bin 'Âd adlı hükümdarın hikâyesidir. Millî Kütüphane kayıtlarında hikâyenin yazarı, Kadı Asker Şerif Mehmed Molla Efendi (öl. 1308/1890) olarak geçmektedir; ancak yazmanın içinde bu isme dair hiçbir kayıt bulunmamaktadır. Toplam 86 varaktan oluşan yazmada, bizim çalışmamıza malzeme teşkil eden kısım 1b-14b arasını kapsamaktadır. İlk sayfada 15, diğerlerinde 17 satır vardır. Son sayfada ise sadece 1 satırlık dua bulunmaktadır. Metin harekeli nesihle yazılmıştır ve mensurdur.

2. Hikâyenin Genel Değerlendirmesi

İncelememize konu olan hikâyenin başkahramanı Şeddâd'dır. Şeddâd; 'Âd'ın oğlu, Şedîd'in kardeşidir. Metinde babası hakkında pek bilgi verilmez; kardeşinise -tıpkı Şeddâd gibi- zalim birisi olduğundan bahsedilir. Babasının ölümünden sonra ülkeyi kardeşi Şedîd ile birlikte yönetmeye başlayan Şeddâd, onun da ani ölümü üzerine ülkenin tek sahibi olur. Kısa sürede zulmüyle etrafına korku salar. Gün gelir kendisini bu dünyanın ilahı ilan eder ve kulları için Şam taraflarında bir cennet inşa ettirir. Cennetinin adını "Gülistan-ı Bağ-ı İrem" koyar. Lakin Şeddâd'ın bu tavrı Allah'ın gazabını üzerine çeker ve Allah tarafından kullarıyla birlikte helak edilir. Yaptırdığı cenneti ise Allah'ın emriyle insanoğlunun gözünden gizlenir.¹ Hikâyenin ikinci kahramanı, Abdullah adlı bir Yemenlidir. Şeddâd'ın helak edilmesinden yıllar sonra bir tesadüf eseri onun kayıp cennetini bulur. Cennetin ihtişamı karşısında adeta büyülenen Abdullah, oradan iki harar/çuval dolusu mücevher alıp Yemen'de bulunan evine döner ve ömrünün sonuna kadar burada refah içinde yaşar. Yukarıda ismi anılanlar dışında hikâyenin anlatıcısı konumunda bulunan Hz. Muhammed (s.a.v.), Şeddâd'ın kayıp cennetinin bulunduğu dönemin halifesi Muaviye (ö. 680) ve devrin âlimlerinden Ka'b el-Ahbar² metinde adı geçen diğer kişilerdir. Bu arada metin boyunca şahısların tasvirlerine veya iç âlemlerine ilişkin herhangi bir detaya rastlanmamaktadır.

Anlatının ana mekânları, Şam ve Yemen olarak karşımıza çıkmaktadır. Şam, Şeddâd'ın cennetini inşa ettirdiği yerdir. Metinde havası güzel, suyu yumuşak, kuşu bol, içe ferahlık veren bir yer olarak tanıtılmaktadır. Yemen ise, Şeddâd'ın kayıp cennetini bulan Abdullah'ın memleketidir. Bunlar dışında Bahreyn, Aden, Horasan, Hotan, Halep, Şiraz, Keşmir gibi şehirlerden Çin, Gürcistan gibi ülkelerden de ismen bahsedilmektedir. Buralar Şeddâd'ın cenneti için gerekli olan hazinelerin, güzel kokuların, maharetli mimar ve nakkaşların vs. temin edildiği yerler olarak sayılmaktadır. Metinde Şeddâd'ın hükmettiği ülkesinin adı ise hiç geçmemektedir.

Anlatı boyunca pek çok dinî unsurun kullanıldığı göze çarpmaktadır. Metnin hemen başında Allah'ın mübarek isimlerinden Muhyî (can veren, diriltiren) ve Mümîd (can alan, ölümü tattıran) geçmektedir. Ayrıca Mülk suresinin 1 ve 2. âyetleri, Zuhur suresinin 71. âyeti, Fecr suresinin 6, 7 ve 8. âyetleri, Yasin suresinin 49. âyeti, Nur suresinin 44. âyeti de hikâyede yer almaktadır. Hz. Peygamber'in hikâyenin

¹ Şeddâd'ın başına gelenler, İbn Haldun'un *Mukaddime*'sinde de kısaca anlatılmaktadır (İbn Haldun, 2015, 172-173).

² Tam adı Ebû İshâk Kâ'b b. Mâtî' b. Heynû' el-Himyerî el-Yemânî'dir. Kimi kaynaklara göre geniş ilmi (hibr/habr, çoğulu ahbâr) dolayısıyla, kimi kaynaklara göre ise mürekkeple (hibr) yazı yazması sebebiyle Kâ'b el-Ahbâr (Kâ'b el-Hibr) diye anılmaktadır (Kandemir, 2001, 1-3).

anlatıcısı konumunda olmasının yanında âyetlerden de iktibaslar yapılması, anlatılanların dinleyenler/okuyanlar üzerindeki tesirini bir kat daha artırmaktadır.

3. Hikâyenin Özeti

Bir grup Yahudi, Hz. Peygamber'e gelip onunla sohbet eder ve şayet soracakları 40 suale cevap verebilirse onun dinine gireceklerini söylerler. Hz. Peygamber onların sorularının tamamını usulünce cevaplar; onlar da söz verdikleri üzere Müslüman olurlar. Yahudi grubun sorularından biri, Tanrılık davası güderek bu dünyada kendi cennetini inşa ettirmek isteyen Şeddâd bin 'Âd ile ilgilidir. Şeddâd'ın hikâyesi kısaca şöyledir:

'Âd, büyük bir ülkenin padişahu olup iki oğlu vardır. Birinin adı Şedîd, diğerinin adı Şeddâd'dır. Gün gelir 'Âd ölür. Oğulları, aralarında anlaşır birlikte tahta geçerler ve ülkeyi idare etmeye başlarlar. İkisi de zalimlikte sınır tanımayan kimseler oldukları için kısa sürede etrafa korku salarlar. Babalarının hazinesiyle büyük bir ordu kurup civar ülkeleri işgal ederler, her yeri yakıp yıkarlar. Gün gelir Şedîd de ölür ve padişahlık tek başına Şeddâd'a kalır. Şeddâd zalimliğine zalimlik katarak ülkesini yönetmeye devam eder.

Bir gün civardaki bütün âlimler toplanıp Şeddâd'a akıl vermek isterler. Yaptıklarının doğru olmadığını söyleyip bunların yerleri ve göğü yaratan Allah'ın zoruna gideceğini anlatırlar. Şeddâd ise "O göklerin Tanrısı, bense yerlerin Tanrısıyım." diyerek Tanrılık davası güder ve onları dinlemez. Hatta Tanrı gibi öldürüp yaşatma vasfının kendisinde de olduğunu göstermek için huzuruna yüz kişi getirtir. Bunların ellisini öldürüp ellisini bağışlar ve kendince kudretini gösterir. Bu sözler ve davranışlar âlimlerin hoşuna gitmez. Onu bir kez daha uyararak her şeye gücü yeten Allah'ın cennet ve cehennemi yarattığını, Şeddâd'ın buna asla gücünün yetmeyeceğini söylerler. Bunun üzerine Şeddâd, kudretini göstermek için bu dünyada -tıpkı kitaplarda yazıldığı gibi- bir cennet inşa edilmesini emreyleyler. Âlimler, Şeddâd'a söz geçiremeyeceklerini anlayıp çaresiz durumu kabullenirler.

Şeddâd'ın emri üzerine dört bir yana haber salınır ve bütün hünerli mimarlar/ustalar Şeddâd'ın ülkesine çağırılır. Seçilen mimarlar havası güzel, suyu yumuşak, kuşu bol, içe ferahlık veren bir yer bulup burada cenneti inşa etmekle görevlendirilirler. Uzun aramalar sonunda Şam taraflarında uygun bir yer bulunur ve hemen çalışmalar başlar. Lakin buraya bir cennet inşa edebilmek için hayli özel malzemeler gereklidir ve bunları elde etmek neredeyse imkânsızdır. Mimarların bu sözlerini duyan Şeddâd hayli öfkelenir. Bütün dünyanın kendisine râm olduğunu söyleyerek derhal adamlarını dört bir yana gönderir ve halkın ne kadar malı mülkü varsa zorla toplatıp inşaat alanına getirtir. Ayrıca dünya üzerinde ne kadar hazine, ne kadar güzel koku, ne kadar maharetli nakkaş varsa hepsini toplatıp mimarların emrine sunar. Bütün talepleri karşılanan mimarlar hemen işe koyulur. Tam 100 sene çalışıp dilin söyleyemeyeceği, kalemin yazamayacağı kadar şatafatlı bir yer inşa ederler. Adını "Gülistan-ı Bağ-ı İrem" koyarlar.

Tanrılık davası güden Şeddâd, cennetinin hazır olduğunu haber alınca bununla yetinmeyip buranın yanına bir büyük şehir ve şehrin içine muazzam bir saray inşa edilmesini emreder. Mimarlar yeniden çalışmaya başlayıp Şeddâd'ın tarif ettiği gibi eşi benzeri olmayan bir şehir ve onun içine gösterişli bir saray inşa ederler. Ayrıca Şeddâd'ın cenneti için dünyanın dört bir tarafından huri, gülman ve sâzende olacak kişiler seçilip getirilir.

Yaptırdığı cennetini görmek isteyen Şeddâd, kalabalık bir grupta buraya doğru yola koyulur. Gece bastırınca uygun bir yerde konaklarlar. Zalim Şeddâd'ı ve yanındakileri cezalandırmak isteyen Allah, o gece bir meleşini gönderip orada konaklayanların hepsini helak ettirir. Şeddâd'ın yaptırdığı cennetse olduğu yerde muhafaza edilir, lakin Allah'ın emriyle bütün insanlığın gözünden gizlenir.

Hz. Peygamber, kendisi öldükten sonra Abdullah adında bir kişinin geleceğini, etrafı yüksek duvarlarla çevrili olan Gülistan-ı Bağ-ı İrem'i bulacağını söyler. Hz. Peygamber öldükten bir müddet sonra dediği gerçek olur. Abdullah adlı bir Arap, kaybettiği devesini yüksekçe bir duvarın yanında bulur. Duvarın etrafında dolaşır nihayet kapıya ulaşır ve içeri girer. Burası, Şeddâd'ın yaptırdığı cennettir. Abdullah, kendini rüyada sanıp bir müddet gördüklerine inanamaz. İçerideki şatafatı hayranlıkla izledikten sonra devesine iki harar/çuval mücevher doldurup oradan ayrılır. Kapıdan çıktıktan sonra gördüklerinin hayal olmadığını teyit etmek için geri dönüp bir daha bakar ve hayretler içinde kalır. Zira biraz önce kapısından çıktığı cennet yerinde yoktur.

Abdullah devesindeki iki harar mücevherle Yemen'deki evine doğru yola koyulur. Evine ulaştıktan sonra Abdullah'ın getirdiği mücevherlerin namı bütün Yemen'e yayılır. Bunun üzerine emir, onu çağırıp işin aslını öğrenmek ister. Abdullah da olup biteni bir bir anlatır. Duyduklarını hayli ilginç bulan emir,

durumu Şam'da halife olan Muaviye'ye bildirir. Muaviye'nin emriyle Abdullah ve getirdiği mücevherler Şam'a götürülür. Dinledikleri karşısında şaşkına dönen Muaviye, işin aslını öğrenmek için büyük bir âlim olan Ka'b el-Ahbar adlı zata müracaat eder. Ka'b el-Ahbar, Şeddâd'ın başına gelenlerden haberdardır. Muaviye'ye Şeddâd'ın yaptırdığı cennetin hikâyesini anlattıktan sonra, Hz. Peygamber'in bu cenneti bulacak kişi olarak Abdullah'tan bahsettiğini nakleder ve Abdullah'ın getirdiği mücevherlerin ondan alınmamasını tembih eder. Bunun üzerine Muaviye, Abdullah'ın elindeki mücevherlere hiç kimse dokunmasını diye emir verir ve onu evine gönderir. Abdullah bu sayede geri kalan ömrünü bolluk ve bereket içinde geçirir.

Sonuç

Söz ve eylemleriyle mutasavvıflar tarafından her daim örnek alınan Hz. Peygamber, pek çok anlatıya misafir edilmiştir. Tasavvuf edebiyatında *Kitâb-ı Kırk Sual* adıyla yer eden eserler, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bir anlatı kahramanı olarak yer aldığı kitaplardandır. Hz. Peygamber'in ağzından 40 suale verilen cevapları içeren bu kitaplar, *Kur'an-ı Kerim'e* referansla pek çok dinî meseleyi açıklığa kavuşturmaktadır.

40 sual kitaplarında anlatılan hikâyelerden biri, ilahlık davası güderek bu dünyada kendi cennetini inşa ettiren ve bu asiliğinin bedelini canıyla ödeyen Şeddâd bin 'Âd adlı zalim bir hükümdara aittir. Şeddâd'ın kendisini yeryüzünün Tanrısı ilan etmesi ve Tanrılık alameti göstermek için zorbalıkla topladığı değerli madenlerle kendi cennetini inşa ettirmesi, ibretlik bir tasavvufi anlatı olarak edebiyatımızdaki yerini almıştır. Millî Kütüphane kayıtlarında rastladığımız "06 Mil Yz A 8096" arşiv numaralı yazma da, Şeddâd'ın meşhur hikâyesini konu edinmektedir. "Risâle-i Es'ile ve Ecvibe mine'l-Îmân" adıyla kayda alınan bu hikâye, tarafımızdan "Hazâ Hikâyet-i Şeddâd bin 'Âd" adıyla yayımlanmıştır ve Şeddâd'a dair bugüne kadar ulaşılan en uzun anlatı olma özelliğine sahiptir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Nurettin (2010). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ataseven, Yusuf (2017). Hristiyanlıktan Müslümanlığa Akseden Bir Aziz'in Serencâmı: Hikâyet-i Cercis Peygamber. *ASOS JOURNAL (The Journal of Academic Social Science)*, S. 63, s. 565-576.
- Cebecioğlu, Ethem (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- İbn Haldun (2015). *Mukaddime*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kandemir, M. Yaşar (2001). Ka'b el-Ahbar. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (C. 24, s. 1-3). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mevlana Firaki (1993). *Kırk Sual*. İstanbul: Sebil Yayınevi.

METİN

HAZÂ HİKÂYET-İ ŞEDDÂD BİN 'ÂD*

Sulţân-ı-enbiyâ vü sened-i aşfiyâ Muhammedü'l-Muştafâ şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem hazretlerine zamân-ı sa'âdetlerinde Kavm-i Yehûd su'âl cevâb buyurdıklarıdır.

Elhamdü'lillâhi rabbi'l-'âlemîn. Ve's-şalâtü ve's-selâmu 'alâ hazret-i seyyidi'l-enâm-ı Muhammedü'l-Muştafâ şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem ve çâr-yâr-ı 'izâm ve şâhabe-i kirâm rızvânu'llâhi Te'âlâ 'aleyhim ecma'in üzerine olsun ki cemi' ümmete râh-ı dîn üzre hâdîlerdir.

Ammâ ba'dehu bu hikâyât u râviyânîñ aşlı bu ki Muhammed Muştafâ şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem hazretlerinin zamân-ı sa'âdetlerinde şikletde meşhûr u müte'arif olan Yehûd tã'ifesi bir yere tahayyür idüp eytdiler. "Yâ Muhammed eger Hâk peygamber iseñ senden kırk su'âl ideriz. Eger cevâb virirseñ seniñ (2a) nübüvvetiñe imân getürelim." didiklerinde Hazret-i Sulţânü'l-Enbiyâ şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem dañı cevâb buyurup eytdiler: "Su'âlîñiz nedir?" didiklerinde kırk kâmil su'âl idüp cevâb aldılar ve İslâma geldiler. Bu fakîr-i pür-takşîr dañı ol kırk su'âlden ikisin alup bu maħalle kayd eyledim. Cümlesin yazmak mümkün olmaduğı ecilden ol şarf gününüñ cevher vafidesinden bu iki hikâyeti yâdigâr aldık. Hâk Sübhânehu ve Te'âlâ şefâ'atiyle mesrûr eyleye ve cemi' ümmet-i Muhammed ile âhîr nefesde imân ile göndere. Âmin. Yâ Mu'in bi-haqq-ı seyyidü'l-mürselîn.

Hikâyet: Nakîlân-ı âşâr ve selef kütüb-i mu'teberedeñ şöyle naql ü hikâyet eylediler ki dünyâda da'vâ-yı ulûhiyyet iden kimesneler dört kimesne idi. Biri Nemrûd biri Fir'avn (2b) ve biri Buhtü'n-Nasır u biri Şeddâd bin 'Âd'dır. Anların hikâyâtı meşhûrdur. Nemrûduñ Hazret-i İbrâhim (a.s) Fir'avnuñ Mûsâ 'aleyhi's-selâm ile müte'arîfdır. Ammâ cennet yapan Şeddâd bin 'Âd'ın hikâyeti budur ki bu 'Âd didikleri kimesne pâdişâh idi. İki oğlı var idi. Biriniñ adı Şedîd ve biriniñ adı Şeddâd idi. 'Âd ölüp Şeddâd ile Şedîd ikisi me'an ittifâk ile tahta geçüp pâdişâh oldılar. Ammâ

* Başlık tarafımızdan verilmiştir.

ikisi dağı kemāl-i mertbe zālimler idi. Atalarının hāzinesin açup bī-hadd ü bī-kıyās ‘asker cem’ idüp yeryüzünde olan pādīşāhların vilāyetlerin ve hāzīnelerin berbād idüp mağribden maşrıka degin dünyāyı kendilere musahhār eylediler. Ba‘dehu Şedīd geberüp pādīşāhlık müstaķillen Şeddād’a ķaldı. Cemī‘-i rub’ u meskūna pādīşāh olup ğurūr idüp ‘ālemi (3a) hārāb eyledikten soñra ‘ākıbet da‘vā-yı ulūhiyyet idüp dünyāya ķol şaldı. Ol vaķtıñ ‘ālimleri ve ‘ākılleri her tarafdan dil uzadup Şeddād’a eytdiler: “Yā Şeddād bu yerlerin ve ğoklerin hāliķi ve³ rūh olan ķavmiñ rāziķı vardır. Anları ve seni yoķdan vār eyleyen oldur. Muħyī vü Mümī‘⁴ oldur. Diledüĝin öldürür ve diledüĝin dirĝürür. Tebārekellezi bi yedihil-mülk ve hüve ‘alā külli şey’in ķadīr. Ellezi hālaka'l-mevte ve'l-hāyātü li-yeblüveküm eyyüküm aħsenü ‘amelen.”⁵ Şeddād eytdi: “Ol ğok teñrisidür. Ben yer teñrisiyim. Ve ben dağı öldürmege ve diriltmege ķadirin.” deyüp emreyledi. Yüz ādem getürdiler. Ellisin öldürüp ellisini āzād eyledi. Ba‘dehu ol enbiyā vü mü‘minin eytdiler: “Haķ sübhānehu ve Te‘ālā cennet yaradup envā‘i hūb şıfatlar ve envā‘i ni‘metler ile yārınķı ĝün Cenāb-ı Haķķıñ (3b) şālīh ü mü‘min ķulları aña ĝirüp ‘ıyş u ‘işretler itseler gerekdir. Āyet: Ķavluhu Te‘ālā ve fihā mā teştehihi'l-enfüsu ve telezzül-a‘yün ve entüm fihā hālidün.⁶ Ve dağı sencileyin ‘āşī ve ‘ādī ķulları için cehennem haķ idüp āteş ile envā‘i ‘azāb olunsalar gerekdür.” Şeddād ‘aleyhe mā yestehaķ eytdi: “Ol ğok teñrisidir. Anuñ hūķmi ğokde geķer. ğokde olan maħlūķātı ziyāfet eylesün. Ben yer teñrisiyim. Yeryüzünde olan ķullarıma hūķmüm geķer. Anuñ va‘desi ķullarıma ķıyāmetden soñra ise ben dünyāda naşīb eyledim.” deyüp emreyledi ki dünyāda cennet binā eyleye. Haķ Te‘ālāñ haķ eyledüĝi cennet mişālinde emr eyledi. Cemī‘-i rub’ u meskūnda olan vilāyetlere ve şehirlere ādemler ĝönderüp mi‘mārlar ve binālar ki her biri fenn-i bināda māhir olalar. Bu üslub (4a) üzere yetmiş biñ üstād cem’ olup bunlardan dağı ziyāde üstādların on biñ ķadar ĝāyet de iş ĝörmüş fenn-i bināda üstād olanların cem’ idüp emreyledi ki bir yer bulalar ki hevāsı hūb ve şuyı laţif bir mürĝ-zār u dil-pezīr ü dil-keş yer ola ki anda cennet mişālinde bir şehir bünyād ideler. Ol üstādlar dağı tamām-ı eţrāf-ı ‘ālemi keşf idüp bu şıfatlı bir maķām bulamadılar. ‘Āķıbet Şām-ı cennet-meşām serhaddinde bir münāsib hūb u dil-keş yir buldılar. Hevāsı nerm ve mu‘tedil taĝdan aķar ırmaķları ve aķar çeşmeleri çok ve şuyı laţif sebze-zār u mürĝ-zārdır. Ol yeri ĝāyet begendiler. Ve ĝelüp Şeddād’a haķer verdiler. Şeddād dağı yetmiş biñ üstād ile ve yedi kerre yüz biñ dülĝer ve ırĝād ile cennet binā olunmaĝa emreyledi. (4b) Ol üstādlar eytdiler: “Ey yeryüziniñ [teñrisi] bu seniñ buyurduĝuñ gibi cennet binā olunmaĝa çok māl ve mişāl gerek. Nice yüz biñ kerre yüz biñ altun ve ĝümüş ve elmās ve la‘l ve zümürd ve pīrūze ve zeberced ve mercān ve elvān dürlü cevāhir gerek. Ve nice kerre yüz biñ yük ‘ūd ve ‘anber ve şandal ve misk ve ĝāliye ve lebbān hāvi bunlara beñzer buħurlar gerek ve dağı yüz biñ yük ĝül yaĝı ve benefşe yaĝı ve yāsemen yaĝı ve zeytün yaĝı ve bābūnec ve erĝuvān ve süsen ve ķaranfil ve nergis-i Hindī yaĝları gibi hoş bu yaĝlar gerek. Ve dağı ruħām için envā‘i dürlü mermerler lāzım ve balĝıĝın yoĝurmak için vefā idecek ķadar küllāb gerek.” didiler. Şeddād eytdi: “Dünyā ser-te-ser ķabza-ı taşarrufumda iken bu ķadar nesne (5a) nedir? Hemān siz işiñüz ĝörün.” deyüp emreyledi. Ne ķadar zālimler var ise dünyāya perişān olup yeryüzünde olan haķıñ mālını cevri ü sitem birle alup ĝöndermege başladılar. Ve dağı Tevbe ve Hābeşe ve her bir zemīn vilāyetlerine hāzīne için gemiler irsāl olunup altun ve cevāhir ma‘denlerin tamām işledüp bu tarafa ĝöndermege başladılar. Ve vilāyet-i Rūma ve Firengistāna ādemler şalup ĝümüş ma‘denlerin ve altun ma‘denlerin zāb eylediler. Ve Baħreyne ve Dihleke ve Ćalaķana ve ‘Adene ve Ķā‘ile üstād-ı ĝavvāşlar ĝönderüp deryā dibinde olan ‘anber ve şadef şadrında incü ķomayup çıkardılar. Ve deryā-yı ‘Arabda mercān ķomadılar. Şāhi vü ķalemi ve taşşīli zāb itdiler. Ve Ħorasanda olan la‘l-i bedahşānda pīrūze ma‘denlerin (5b) zāb itdiler. Ve Ħıţā-yı Ħotanda ve Ćinde ve Maķinde hāşıl olan envā‘i cevāhiri ve Ćin diyārında hāşıl olan faĝfurları ve misk nāfelerin ve ‘ūd ve şandal ve baķķam ve lübān cāvī ve ķaranfil ve dārcını ve za‘ferān ve bunlara müte‘allik ziyā buħurları zāb eylediler. Ve yeryüzünde olan elvān dürlü mermerleri ruħām için işledüp ĝönderdiler. Ve Firengistāndan dağı elvān dürlü billur şişeleri cāmlar için işledüp ĝönderdiler. Ve Siyesde ve Ħalebde āyine işledüp ĝönderdiler. Ve taĝlarda olan envā‘i āĝaķları hıķmet üzere teşrīn-i şāniñiñ on üçüncü ĝünü kesdirdiler ki rüzĝār ile ķürüyüp zāyi‘ olmaya. Ve dağı Şām ve Yemen ve Şīrāz vilāyetlerinde ve baĝlarında ve şāhrālarında cem‘ā (6a) ĝül āĝaķları dikilüp dōrt beş senede yetişüp ĝülünü ķazĝānlar ile ķaynadup küllāb idüp nehirlere ĝibi ol deryālara aķıtdılar. Ve dağı cemī‘ vilāyetlerde olan naķķāşları tamām cem’ idüp ĝönderdiler. Bundan soñra bināya mübāşeret olundu. Evvelā taş ve ķireç ve Ħorasān ile mülemma‘ ķārgīr ķal‘a dīvārı gibi bir ‘azīm dīvār çevirdiler. Ve maħal yerlerinden ķapular ķoyup ba‘dehu içine ķaşırılar ve ķöşķler ve şāh-nişīnler bünyād itdiler. Ve fereşlerin ĝümüşden ve dīvārların altun ile müzehheb ve munaķķaş ve muraşşa‘ eylediler. Balĝıĝı misk ü ‘anber ve za‘ferān ve küllāb ile yoĝurdılar. Ve ol ķöşķlerin her tarafında pencereler eylediler. Ve ol sarayların saķflarını altun şāhīfeler ile tavanlar idüp cevāhirlere ile muraşşa‘ idüp altun ve ĝümüş nerdübānlar eylediler. (6b) Ve ol saķfların ve ķöşķlerin içinde tahtlar eylediler. Elmās ve yāķut ve zümürd ve pīrūze ve incüler ile muraşşa‘ eylediler. Ve ol sarayların ĝüngürelere ‘ūd ve ‘anber ve misk ve bunlara münāsib her ne deñlü hūb rāyihālu nesnelere var ise küllāb ile yoĝurup ma‘cūn idüp tōldırıp tā kim hūb rāyihādan dimāĝlar mu‘atţar ola. Ve dağı ol sarayların önünde ve ol saķfların içinde altundan ve ĝümüşden şadurvānlar ve fişķıyyeler eylediler. Ve bunların içine cevāhir dōkdiler ki ĝüneş tūlū‘ eyledikte ol sarayların saķķını münevver eyleye. Ve ol sarayların ve ķöşķlerin eţrāfını baĝlar ve bostānlar idüp ferşlerine altun ve ĝümüş tahtalar dōşediler. Ve üzerine altun ve ĝümüşden āĝaķlar düzüp yeşil zebercedden ve zümürdden yapraķlar idüp ve elmāsdan ve la‘lden (7a) ve incüden ve yāķutdan yemişler ĝösterdiler. Ve ol baĝçelerin

³ Mürekkep silik olduĝu için okunamadı.

⁴ Allah‘ın mübarek isimlerinden ikisi.

⁵ Mülk, 67/1-2

⁶ Zuhruf, 43/71

içinde elvân dürlü cevâhirden ve altundan ve gümüşden güller ve beneşeler ve nergisler ve sünbüller ve karanfiller ve lüleler ve şakâyıklar ve yâseminler ve reyhânlar ve arguvânlar düzdiler. Ve ol ağaçların üzerinde altundan ve gümüşden ve dürlü cevâhirden kuşlar düzüp içlerin mücevvef idüp rûzigâr esdikçe her biri bir dürlü şadâ ve âvâze virirdi ki istimâ' idenler hayrân olurdu. Ve ol bağların arasında meydânlar eylediler. Ol meydânın zemînine altun ve gümüş ferşler döşediler. Ve her meydânın kenârına altun ve gümüş tahtalar bağladılar. Ve dağı ol sarayların aralarında olan şoşakların iki tarafında şehirler ve ırmaqlar yürütdiler. Ve ol şehirlerin kenârları Raḥam mermerleri ve maştabahlarından düzdiler. Ve ol maştabahların kenârında hayâtlar idüp iki **(7b)** kat serviler ve şatvirler ve şehşârlar dikdiler. Şöyle kim ol ırmaqlar kenârında ol maştabahlarda oturalar. Ve o drahtistân sâyesinde güneş harâreti zahmet vermeye. Hâşıl-ı kelâm netice-i merâm bu vech üzere itdiler ki diller ile takrîr ve kalemler ile tahrîr olunmaz idi. Nitekim Haḳ Te'âlâ kelâm-ı 'azîmü's-şânında buyurur: *Qavluhu Te'âlâ Elemtere keyfe fe'ale rabbüke bi'âdin. İreme zâtü'l-'imâdi. Elleti lem yuḥlaḳ mişlühâ fi'l-bilâdi.*⁷ Haḳ sübhânehu ve Te'âlâ Hazretlerinin bu ta'rîf ile ta'rîf buyurduğu dağı kıyâs oluna ki ne mertebe olmak gerekdir. Ve adını dağı Gülistân-ı Bağ-ı İrem ḳodılar. Yüz senede tamâm itdiler. Ve bâkî emir nedir deyu müntazir oldılar. Ba'dehu Şeddâd emreyledi: "Bağ-ı İremiñ şahnında benim için bir şehir binâ eyleñ. Hişârî elvân riḥâmdan ola. Ol hişârîni ortasında hâim gümüşden **(8a)** bir saray ola. Ve ol sarayın ortasında altundan bir ḳaşır ola. Ve ol ḳaşırın ortasında bir muraşşa' cevâhirden köşḳ ola. Ve ol köşḳde bir kızıl yâḳutdan yeşil zümrüdden bir taht eyleñ. Ve ol tahtın her köşesinde altundan fâvuslar ve hümâlar ve anḳalar taşvîr olunup ve gözlerini mercândan ve la'lden ve ayaklarını ve boynularını zümrüdden ve incüden eyleñ. Ve ḳarınlarmı zîbâ buḫûrlar ile dolduruñ. Tâ kim rûzigâr toḳundukça ol râyiḥa-ı tayyibe ile dimâḡlar mu'aḫḫar ola. Ve dağı ol tahtın güngürelere hâliş buḫûrlar ile ḫolduruñ. Ve dîvârlarına billür âyineler idiñ. Tâ kim billürün şa'sa'sı güneşe rast gelüp ikisiniñ harâretinden âteş peydâ olup ol buḫûrları yaḳup rûzigâr ile 'âlem 'anber-şemîm ve benim tahtgâhım olan şehriñ **(8b)** tahtında ve etrafında biñ köşḳ binâ idesiz. Cümle altundan olup cevâhir ile müzeyyen ve muraşşa' ola. Ve dağı vüzerâm ve vükelâm ve nüdemâm ve ḫâşakilerim ve fillerim ve gergedanlarım anda olalar. Ve dağı baḳırdan ve rışâşdan on biñ muḫbaḫ binâ idiñ. Tâ kim cennetimde sâkin olan ḳullarım için envâ'i ta'âmlar ve nefâyis ḫünlara pişmek gerekdir." deyu emreyledi. Ve bunları tamâm emri üzere 'ale't-terfîb binâ idüp ḫâzîr eylediler. Ve tezyîni idüp düşünüp müzeyyen ve mu'aḫḫar oldı. Ba'dehu emreyledi: "Ḥiḫâ-yı Ḥotan ve Keşmîr ve Türkistân ve Gürcistân ve Firengistân ve Çerâkise ve Rüm ve 'Arab ve 'Acem diyârlarına âdem gidüp ve şehristânlara ḳaşabâtında ne ḳadar maḫbûb dilber ve ne ḳadar maḫbûbe kızlar var ise cümle-i cem' 'ilm-i müşîḳ ile çengler ve 'üdlar ve ḳânûnlar ve şeştâlar ve nâylar ve dâ'ireler **(9a)** nevâḫat idüp ve raḳşlar ta'lîm idüp tâ kim cennetiñ ḫürileri ve ḡilmânları olmaḡa liyâḳatları ola." Ve bunları cem' idüp ta'lîm eylediler. Şöyle kim her biri Ferîdü'd-dehrî oldılar. Ba'dehu Şeddâd 'aleyhi mâ yestehâḳ taht-ı revâna binüp ve üzerine cetr-i hümâyün ḳurılıp nice yüz biñ ḫürî ve ḡilmân ile ve nice yüz biñ 'asker ve sâ'ir maḫlûkât ile Bağ-ı İreme dönüp gitdiler. Menzil-i bi-menzil gidüp tâ kim Bağ-ı İreme neşât-ı 'azîm ile dâḫil olalar. Ol maḫalde ḳonup yandılar. Ol gicenî içinde Cenâb-ı Rabbü'l-'izzet bir ferîşteye emreyledi ki ol gümrâḫ 'asker üzerine bir şayḫa-ı 'azîm ura. Hem eyle oldı. Ol ferîşte bir şayḫa-ı 'azîme eyledi ki ol çemen **(9b)** ve lâlezârda bir zî-rûḫ ḳalmayup cümle helâk itdiler, cümle bindikleri tavarlarıyla. Qavluhu Te'âlâ İllâ şayḫaten vâḫideten te'ḫuzuhum ve hüm yaḫişşimün.⁸ Ba'dehu Cenâb-ı Rabbü'l-'izzet ol maḫâmı ḫalkın gözünden pinḫân idüp kimesneye ḡörmek müyesser olmadı. Tâ kim ḫâḳ-ı 'âlemden bir kimesne ḡörüp gümrâḫ olmaya. Yehûdlar eytdiler: "Yâ Muḫammed ol zamândan berü ben-i âdemden ol maḫâmı kimesne ḡörmek olmadı mı?" didiklerinde Sulḫân-ı enbiyâ şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem buyurdılar ki: "Benden soñra ümmetimden 'Abdu'llâḫ nâm bir kimesne ḡörmek naşîb ola. Ol cevâhirden bir deve yüki yükledüp menziline ḡetüre." buyurdılar. "Ammâ âḫîr zamânda kıyâmete yaḳın Haḳ Sübhânehu ve Te'âlâ ḫalkın gözünden ḫicâbı ref' idüp şehristân-ı Bağ-ı İremi mu'âyinen âşîḳâre olup ḡörelere. **(10a)** Cemî' ḫalk temâşâ ideler." deyu cevâb buyurdılar. Hem şâḫîḫen Sulḫânü'l-enbiyâ şalla'llâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem buyurdıkları gibi sa'âdetle âḫirete intîḳâl buyurdıklarından soñra Hazret-i Mu'âviye Şâm-ı şerîfde ḫalîfe iken 'Abdu'llâḫ nâm bir 'Arab yolda giderken devesin zâyî' idüp ararken nâḡâḫ ḳarşısında bir 'azîm ḳal'a dîvârî ḡörüñdi. 'Abdu'llâḫ ta'accüb idüp "Bu maḫallerde ḳal'a yoḡıdı. Bu ḳal'a ne olmak gerek?" deyüp varup ḡördüḡi bir ḫişârdur ki ḫolana nihâyet yoḳ. Bir zamân gidüp ḫişârîni ḳapusına vardı. Nazar eyledi ḡördü ki bir altun ḳapu cevâhir ile müzeyyendür ki gözler ḡörmüş degil. Ammâ iki ḳanadı dağı dil-i 'uşşâḳ gibi küşâde lâkin ne deñlü cüst ü cü eyledi ise kimesne ḡörmeyüp deveyi sürüp **(10b)** ḳapudan içeri girdi. ḡördü ki bir mu'azzam şehristândır. Gözler ḡörüp ḳulaḳlar işitmiş degil ve ḫiç anıñ gibi şehristân gözler ḡörmüş degil. İçinde saraylar ve ḳasırlar ve maḳşûreler ve köşḳler vardur ki altundan ve gümüşden ve elvân dürlü cevâhir ile muraşşa' ve müzeyyen ve müretteb ve mükemmel ve bu bağçeniñ zemînine elvân zeyb ü zîver ile altun ve gümüş tahtalar ile ferşler döşenmiş ve altun ferşler üzerine gümüşden ağaçlar dikilüp altun yapraḳlar ve cevâhir şükûfe ile müzeyyen ve bu ağaçların üzerine ḳuşlar ki altun ve cevâhir ile muraşşa' her bir ağacın üzerinde oturup rûzigâr toḳundukça ḫareket idüp envâ'i âvâzeler virirler ki vaşfa gelmez ve ol ağaçların yapraḳları **(11a)** yeşil zümrüd ile zebercedden ve incü mercân ile maḫlûḫ ve ol ağaçların her biriniñ tahtında tahtlar ḳurulmuş kimi altun ve kimi gümüş ve ol ağaçların altında nehirler var, aḳarlar ki insâna ḫayât virir. Ve bu sarayların ve köşḳleriñ ve şâḫnişinleriñ içinde altundan ve gümüşden şadurvânlar ve fişḳiyeler var ki âb-ı kevşer ve şarabân ḫahûrân mişâli şular her taraftan çağ çağ aḳarlar. Ve dağı ol şehristân-ı Bağ-ı İremiñ tâ ortasında bir saray var. Bir kerpici

⁷ Fecr, 89/6-8

⁸ Yasin, 36/49

altundan ve bir kerpicî gümüşden ve köşklerini pencereleeri envâ'î cevâhirden muraşşâ' ve müzeyyen ve güngüreleri içleri cümle zîbâ râyiḥalu buḥûrlar ile tölmuş ve câmlar ve kameriyyeler envâ'î cevâhir ile münakkaş ve müzeyyen nazar idenin gözleri kamaşur. Mezbûr 'Abdu'llâh bu bağı ve 'acâyibleri (11b) görüp ḥayrân ve ser-gerdân kaldı. Fikre varup "Eyâ bu gördüğim gerçek böyle bir bağ mıdır? Yoḥsa ḥayâlet midir? Yoḥsa böyle bir maḳâm dünyâda olmak muḥaldir. Meger öldüm ola âḥiretim midür ki bu maḳâm cennet ola." deyüp cevâ'ib-i erba'asına nazar şalup aşlâ kimesne görmeyüp eytdi. "İmdi bu benim vâkı'am mıdır yoḥsa?" Kendüye nazar ider gördi ki yine uyumaz ki bildigi düşi ola. Ve aña daḫı karar virdi ki vâkı'a şey degildir. Ve kendüñe uyumaz bildi ki vâkı'a daḫı degildir. Heman devesin çökerüp deve ḥarârlarına bu ḥavzîñ içinde olan zî-kıymet cevâhirden iki ḥarârı daḫı muḥkem tölürüp devesin yükledüp yine geldiği yola revâne oldu. Bayağı kapuya gelüp taşra çıkdı. Yola düşüp revâne oldu. Ba'dehu tefekkür idüp (12a) eytdi: " 'Acabâ bu bağ benim ḥayâlim midir yoḥsa küçük bağım mıdır?" deyu döndi. Girü baḫdı gördi ki ne Bağ-ı İrem var ve ne ḡayrı cümle ḡâib olmuş bir nesne görünmedi. Eṭrâfına baḫdı gördi. Bir nesne görmek müyesser olmadı. Tefṭiş ve tefahḫaş ideḡördi. Eşer zâhir olmadı. Döndi geldiği yola girdi. Biraz gitdikden soñra bir maḫalde devesin çökerüp diñlendürüp ve hem kendi diñlenüp ba'dehu deveniñ yükün açup baḫdı ne gördi? Elvân cevâhir ile memlûdur. Ḥayrân kaldı, Cenâb-ı Bâr-ı Te'âlâya bî-ḥad şükr ü sipâs eyledi. Eytdi: "Ey Zül'-Celâl ü Lâ-Yezâl ü Lem-Yezel Allâh celle şânehu ve 'amme nevâlühü ve lâ ilâhe ḡayruhu ḥazretleri bu fakîr ḡuluna şuncılayın bir maḳâm gösterdikden soñra şu kadar in'âm u iḥsân eyledi." deyu devesin çeküp "Kanda Yemen?" deyüp gitdi. (12b) Günlerde bir gün mezbûr 'Abdu'llâh Yemen'e geldi ve evine geldi. Ve 'Abdu'llâhîñ bu ḥaberi şâyi' oldu ki " 'Abdu'llâh gelüp bu kadar mâl getürdi." deyu bu ḥaber emîr ḡulaḡına girdi. 'Abdu'llâhı da'vet idüp aḫvâli su'âl eyledi. 'Abdu'llâh daḫı her ne gördi ise cümle ḥaber virdi. Emîr daḫı min evvelehu ilâ âḫire cümle aḫvâli Ḥazret-i Mu'âviye'ye 'arz eyledi. Ve 'Abdu'llâhîñ ḫikâyetin bir bir i'lâm eyledi. Ḥazret-i Mu'âviye daḫı emreyledi. 'Abdu'llâhı kendüye irsâl ideler. Emîr daḫı 'Abdu'llâhı cemî' mâlıyla Şam'a Mu'âviye ḥazretlerine irsâl eyledi. 'Abdu'llâh daḫı Şam-ı şerîfe girüp Ḥazret-i Mu'âviye ile ḡorişüp Mu'âviye aḫvâli su'âl eyledi. 'Abdu'llâh daḫı gördüğü gibi aḫvâli Ḥazret-i Mu'âviye'ye cümle taḫrîr eyledi. Mezbûr 'Abdu'llâhîñ aḫvâli Ḥazret-i Mu'âviye'ye muḫal ve müşevveş (13a) göründi. 'Azîm ta'accüb idüp eytdi: "Ben-i âdemde bunuñ gibi 'imâret binâ itmek mümkin ve müyesser degildir. Meger Ḥazret-i Süleymân 'aleyhi's-selâm cemî' maḫlûḡâta ḫükm iderdi. Yine bu ma'ḡüle nesne binâya ḡâdir olmayadı. Bu nice sözdür?" didi. 'Abdu'llâh eytdi: "Ey Mu'âviye! Bu söz şaḫîḫdir. Ol köşklereñ ve ḥavzlarıñ bu fakîrde nişânları vardır." didi. Mu'âviye eytdi: "Ḳanı ḡorelim." didi. 'Abdu'llâh daḫı incüden bir ḫalka çıkardı. Ḥazret-i Mu'âviyenin öñine ḡodı. Mu'âviye daḫı emreyledi. "Bu ḫalkayı kırıñ ḡorelim içinde ne vardır." didi. Ḥalkayı kırdılar. Meger içi misk ü 'anber ile tölü imiş. Ḥalka kırıldığı gibi ḫüb râyiḫa cihânı tuḡdı. Ol maḫalde ḫâzır olanlarıñ dimâḡları mu'aṭṭar oldu. Şöyle kim anıñ gibi râyiḫa ol güne gelince kimesne (13b) görmüş degil idi. Ḥazret-i Mu'âviye ḫayrân oldu. Ammâ ol incüler durarak şarardı. Mu'âviye vüzerâsına eytdi: "Eyâ bunuñ ḫaḡîḡatin kimden su'âl eylesek?" Eytdiler: "Bunuñ aḫvâlin bilürse yine Ka'b el-Aḫbâr bilür." didiler. Mu'âviye emreyledi. Ka'b el-Aḫbâr ḫazretlerin da'vet idüp ḫâzır eylediler. 'Abdu'llâhîñ gördüğü aḫvâli taḫrîr eylediler. Ka'b el-Aḫbâr eytdi: "Yâ ḫalife! Bu ḡaziyye şaḫîḫdir ve her ne kim 'Abdu'llâh dir, gerçektir. Ol 'imâret Şeddâd bin 'Âd'ın binâsıdır kim da'vâ-yı ulühiyyet idüp ya'ni kendüye cennet binâ eyledi. Ve ol 'imâretin 'Abdu'llâh binde birin ḫikâyete ḡâdir degildir. Zîrâ bu fakîr sultânü'l-enbiyâdan işidüp dururum ki "Benden soñra benim ümmetimden bir kimse Bağ-ı İremi görse gerek, anıñ adı 'Abdu'llâh (14a) olsa gerek. Şeddâd'ın binâ eylediği şehristân-ı Bağ-ı İremi rast gelüp seyreylese gerek. Ve bir deve yükü cevâhir yükledüp menziline getürse gerek. Ol irişüp pâdişâḫ olan kimesne ol cevâhiri andan almasun." deyu buyurmuşlar idi." deyu cevâb virdi. Mu'âviye ḫazretleri bu cevâbı işidüp Ka'b el-Aḫbâra taḫsînler idüp ḫil'at-i fâḫire giydürüp ta'zîm ile maḳâmına gönderdi. Ve 'Abdu'llâhı daḫı ḫil'at-i fâḫire ile evine gönderüp ve mezbûr 'Abdu'llâhîñ eline temessük virdi ki elindeki mâla kimesne daḫil ve ta'arruz itmeye deyu 'izzet ü ikrâm tām eyler ve ol cevâhir ile 'Abdu'llâhı menziline gönderdi. 'Abdu'llâh daḫı sâlimen ü ḡānimîn menziline gelüp baḫî 'ömrini refâhiyyet ile geçürdi. (14b) Ḳavluhu Te'âlâ İñne fi zâlike le-'ibreten li-'ulî'l-ebşâr.⁹

⁹ Nur, 24/44. Metinde "ulî'l-el-bâb" ifadesi yer almaktadır. Ancak âyetin aslı "ulî'l-ebşâr" şeklinde olduğu için burada zorunlu bir düzeltmeye gidilmiştir.